

Nr 227.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.; given Stockholms slott den 18 mars 1927.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HEILSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Rosén, anför härefter.

Under punkterna 11 och 80 av fjärde huvudtiteln i årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition angående reglering av reservpersonalens pensions- och avlöningsförmåner m. m., som kunde komma att avlåtas till riksdagen, beräkna ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat till 380,000 kronor och ordinarie förslagsanslaget till marinens reservpersonal till 120,000 kronor.

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:t hithörande frågor.

Härvid torde jag till en början få erinra om, att i samband med den nya försvarsorganisationens antagande jämväl beslutats vissa ändringar med avseende å reservpersonalens tjänstgöringsskyldighet och pensionsförmåner. I anledning härav hava förslag uppgjorts *dels* av särskilt tillkallade sakkunniga till ny förordning angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal, *dels* av dylika sakkunniga till förordning angående underofficerare och flaggkorpraler i flottans reserv samt förordning angående officerare i flottans reserv, *dels* ock av chefen för kustartilleriet till förordning angående kustartilleriets reserv av befäl. Över de sålunda upprättade förslagen hava yttranden inhämtats från vederbörande militär- och förvaltningsmyndigheter ävensom från försvarsväsendets lönenämnd, varjämte 1921 års pensionskommitté hörts över vissa av dessa förslag och åtskilliga framställningar i anledning av desamma gjorts från personalhåll.

Samtliga ifrågavarande förslag gå, bland annat, ut på vissa ändringar i nu för reservpersonalen gällande avlönings- och pensionsbestämmelser, ehuru de med avseende å ändringarnas innebörd förete en del skiljaktigheter sinsemellan. I det följande torde jag få lämna en närmare redogörelse för förslagen i angivna delar och de erinringar, som däremot framställts, samt i samband därmed ange min egen ställning till de olika frågorna.

Avlöningsförmåner under tjänstgöring.

Reserverna omfatta följande tre kategorier officerare (civilmilitärer) och underofficerare (flaggkorpraler), nämligen pensionsavgångna, förtidsavgångna och i reserven utnämnda. I arméns reserver ingå dessutom underbefäl.

Vad nu först angår kategorien *pensionsavgångna officerare (civilmilitärer) och underofficerare (flaggkorpraler)*, utgöres den av sådana, som med rätt till fyllnadspension avgått från aktiv stat. Dit torde ock böra hänföras från övergångsstat och reservstat med pension avgången personal. De pensionsavgångna äro tjänstgöringsskyldiga endast i krig, vid mobiliseringsövning och dylikt. Före ikraftträdandet av 1921 års officersavlöningsreglemente ägde de pensionsavgångna vid armén under tjänstgöring, utöver sin pension, åtnjuta dagavlöning, under det att motsvarande personal i marinens reserver under tjänstgöring erhöi samma lön som före avgången från stammen, med skyldighet dock att under tiden avstå fyllnadspensionen. Med anledning därav att dagavlöningsförmånen icke upptagits i nämnda avlöningsreglemente, beslöt 1922 års riksdag i enlighet med därom av Kungl. Maj:t i proposition. nr 248, framställt förslag, att pensionsavgångnen officer (civilmilitär) och underofficer i arméns reserver skulle under dem författningsenligt åliggande tjänstgöring åtnjuta avlöning till belopp motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, den lön, vederbörande omedelbart före avgången från aktiv tjänst ägde uppbära, och, å andra sidan, den sammanlagda pensionsförmån, han vid tjänstgöringstillfället vore berättigad åtnjuta.

Uti ett i nämnda proposition återgivet yttrande hade försvarsväsendets lönenämnd ifrågasatt, huruvida icke enahanda avlöningsföreskrift borde meddelas jämväl för motsvarande personalkategori i marinens reserver. I anledning härav förklarade föredragande departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet i ärendet, att det givetvis vore önskvärt, att likformiga bestämmelser i ämnet komme till stånd. men att han likväl icke för det dåvarande kunde tillstyrka vidtagandet av en sådan anordning. I enlighet härmed skedde heller icke någon ändring i fråga om avlöningen till pensionsavgången personal i marinens reserver.

I nu förevarande sammanhang har lönenämnden emellertid ånyo fäst uppmärksamheten på den olikhet, som sålunda råder beträffande avlöningen till pensionsavgången personal i arméns och marinens reserver. Nämnden har förklarat sig för sin del icke kunna finna, att skäl föreläge att upprätthålla berörda olikhet. Då nya bestämmelser rörande de olika reserverna nu vore avsedda att utfärdas, vore tidpunkten inne att genomföra likformighet i angivna hänseende. Härvid syntes den för pensionsavgången personal i arméns reserver gällande, så sent som år 1922 reviderade avlöningsföreskriften böra vinna tillämpning jämväl i fråga om motsvarande personalkategori inom marinens reserver.

Även jag är av den uppfattningen, att enhetliga grunder böra tillämpas med avseende å avlöningen till ifrågavarande, varandra motsvarande personalkategorier inom arméns och marinens reserver. Jag delar ock lönenämndens åsikt, att dessa grunder böra ansluta sig till vad för närvarande gäller beträffande arméns hithörande reservpersonal.

I ovannämnda förslag till förordningar hava intagits bestämmelser om att personal, hörande till förevarande kategori, liksom ock övrig reservpersonal, skall under tjänstgöring åtnjuta, förutom lön, jämväl övriga förmåner, som tillkomma motsvarande personal å aktiv stat. Det synes också mig riktigt, att dessa förmåner, i den mån förhållandena överhuvud sådant medgiva, utgå till reservpersonalen. Givetvis gäller detta endast, såvitt särskilda bestämmelser icke föranleda annat. Ett dylikt undantagsfall kommer jag att i det följande beröra.

Utöver vad nu sagts, har för arméns och kustartilleriets vidkommande ifrågasatts, att tjänstgöringstraktamente skulle utgå vid all tjänstgöring utom bostadsorten.

Arméförvaltningen har — under erinran att motsvarighet härtill saknades i nu gällande bestämmelser för reservpersonalen, men däremot förefunnos i reservstatsförordningen — förklarat sig anse en dylik utvidgning av rätten till tjänstgöringstraktamente icke lämplig i fråga om reservpersonalen.

Lönenämnden har erinrat om, att en liknande föreskrift vunnit tillämpning jämväl beträffande den på övergångsstat överförda personalen. Frågan angående lämpligheten av att införa en sådan föreskrift för reservpersonalen stode givetvis i samband med grunderna för bestämmandet av avlöningsförmånerna i övrigt. Utginge man från att avlöningen, inklusive sammanlagda

pensionsförmånen, skulle motsvara den lön, vederbörande omedelbart före avgången från aktiv tjänst åtnjöt, beräknad efter den ortsgrupp, vartill förläggningssorten för det truppförband, vid vilket tjänstgöringen ägde rum, blivit hänförd, syntes det icke låta sig förena med eljest tillämpade principer att i fråga om rätt till tjänstgöringstraktamente likställa tjänstgöring utom bostadsorten med tjänstgöring utom förläggningssorten. Ginge man åter, såsom vid fastställandet av reservstats- och den på övergångsstat överförda personalens löner skett, in för beräkandet av reservpersonalens lön efter en och samma lägre ortsgrupp, ställde sig frågan annorlunda. Emellertid skulle en undantagslös tillämpning av sistnämnda förfaringssätt medföra, att personal, tjänstgörande på bostadsorten, skulle, därest bostadsorten vore hänförlig till högre ortsgrupp, erhålla lön efter ogynnsammare grund än motsvarande aktiva personal. För att undvika denna icke önskvärda konsekvens, skulle man nödgas införa en föreskrift därom, att den på angivna sätt beräknade lönen icke i något fall skulle — inklusive tjänstgöringstraktamentet — understiga lönen efter den ortsgrupp, vartill tjänstgöringssorten räknades. Efter övervägande av de olika avlöningsprinciper, som sålunda kunde ifrågasättas vinna tillämpning, hade lönenämnden för sin del — i betraktande av den förbättring i förmåner, som de nya bestämmelserna i övrigt komme att medföra för reservpersonalen — funnit tillräckliga skäl icke föreligga att för närvarande frångå den beträffande ifrågavarande personal hittills tillämpade avlöningsprincipen. För denna ståndpunkt talade även den omständigheten, att, därest rätten till tjänstgöringstraktamente för pensionsavgångna på ifrågasatt sätt utsträcktes, konsekvensen syntes fordra vidtagande av liknande åtgärd till förmån för förtidsavgångna och i reserven utnämnda, vilket — även om lönen i samband därmed bestämdes efter ortsgruppen A — skulle medföra en icke obetydlig kostnadsökning för statsverket. Givet vore emellertid, att, därest det framdeles skulle visa sig för säkerställande av rekryteringen av sistnämnda två personalkategorier erforderligt att gå in för en anordning i angivna riktning, förevarande fråga måste tagas under förnyat övervägande.

I vad lönenämnden sålunda anfört mot den ifrågasatta utvidgningen av rätten till tjänstgöringstraktamente instämmer jag till alla delar. Jag kan alltså icke förorda en dylik utvidgning av berörda förmån.

Vad därefter beträffar de båda övriga kategorierna reservofficerare (civilmilitärer) och -underofficerare (flaggkorpraler) eller med andra ord de *förtidsavgångna* och de *i reserven utnämnda*, skola dessa enligt statsmakternas beslut vara skyldiga att, utöver vad som åligger de pensionsavgångna, jämväl fullgöra viss fredstjänstgöring. I fråga om avlöningen till nämnda reservofficerare och -underofficerare under tjänstgöring gäller för närvarande, att de äga åtnjuta samma lön, som enligt officersavlöningsreglementet tillkommer beställningshavare av motsvarande tjänstegrad i lägsta löneklassen inom vederbörlig ortsgrupp.

Uti oyannämnda förslag till förordningar angående marinens reserver har nu ifrågasatts, att de förtidsavgångna i stället skulle erhålla samma lön, som

de åtnjutit omedelbart före avgången från stammen. Beträffande flottans reservpersonal har därjämte föreslagits rätt till uppflyttning i löneklass (löneförhöjning) på grund av fullgjord repetitionsövning och i övrigt enligt samma grunder, som gälla för personal å aktiv stat. Enahanda förmån har från personalhåll påyrkats för all hithörande reservpersonal.

Lönenämnden har beträffande lönen till förtidsavgången och i reserven utnämnd personal, såväl i arméns som i marinens reserver, förordat den huvudregeln, att sagda lön skall utgå enligt lägsta löneklassen (begynnelönen) inom vederbörlig lönegrad för motsvarande beställningshavare på aktiv stat och efter tjänstgöringsortens ortsgrupp. Från denna huvudregel har nämnden dock föreslagit det undantaget, att ifrågasvarande personal må beredas lön i högre löneklass (löneförhöjning), i den mån densamma i reserven eller, före inträdet i reserven, på aktiv stat, övergångsstat eller reservstat fullgjort tjänstgöring, som med tillämpning av de för den aktiva personalen gällande bestämmelser berättigar därtill.

Den sålunda av lönenämnden förordade modifikationen i nuvarande avlöningsbestämmelser för ifrågasvarande reservpersonal finner jag för min del befogad. Dess betydelse blir givetvis störst för de förtidsavgångna. Genom rätten att tillgodoräkna sig sin före inträdet i reserven fullgjorda tjänstgöring tillförsäkras dessa under tjänstgöring i reserven minst samma lön, som de före avgången från aktiv stat (övergångsstat) åtnjöto. Men därjämte beredes såväl förtidsavgången som i reserven utnämnd, vilken för sin utbildning eller för uppehållande av ledig tjänst eller dylikt längre tid fullgör tjänstgöring, möjlighet att vinna uppflyttning i löneklass (löneförhöjning). Att härutöver, såsom från vissa håll ifrågasatts, medgiva dylik uppflyttning enbart på grund av föreskriven tjänstgöringsomgångs fullgörande skulle uppenbarligen innebära ett avsteg från de principer, som i motsvarande hänseende vunnit tillämpning beträffande den aktiva personalen. Jag kan därför icke giva min anslutning till sistnämnda förslag.

I fråga om de förmåner, som utöver lönen böra utgå under tjänstgöring i reserven, får jag hänvisa till vad jag vid behandlingen av de pensionsavgångnas avlöningsgrunder i det föregående anført. I nämnda sammanhang har jag, i anslutning till vad lönenämnden härutinnan yttrat, uttalat mig mot en sådan utvidgning av rätten till tjänstgöringstraktamente, att dylik förmån skulle utgå under all tjänstgöring utom vederbörandes bostadsort.

Beträffande nu ifrågasvarande kategorier reservpersonal har lönenämnden emellertid i ett särskilt fall tillstyrkt utgivande av tjänstgöringstraktamente vid dylik tjänstgöring. Nämnden har nämligen funnit det vara nödvändigt och jämväl vid den nya försvarsorganisationens antagande av statsmakterna avsett, att tjänstgöringstraktamente utbetalas till elev i den särskilda befälskurs om nittio dagar, vars genomgående förutsattes såsom villkor för vinnande av kaptenbefordran inom arméns reserver. Nämnden har härvid framhållit såsom ett viktigt försvarsintresse, att personal med kompetens till kompaniebefattning i största möjliga utsträckning funnes att tillgå i reserven. Då emellertid

genomgåendet av den för ändamalet erforderliga särskilda utbildningen icke medförde någon förmån för vederbörande i pensionshänseende, syntes det — i betraktande jämväl av kursens längd — icke kunna förväntas, att kursen vunnit önskvärd tillslutning, därest icke elev med bostad utom den ort, där kursen avhölls, medgäves rätt till tjänstgöringstraktamente. Enligt nämndens mening borde emellertid lönen till elev, som erhöle dylik förmån, utgå efter A-ort. Till elev, som vore bosatt å den ort, där kursen anordnades, syntes åter lönen böra beräknas efter samma ortsgрупп som vid annan tjänstgöring.

Med hänsyn till vad lönenämnden sålunda anfört finner jag mig böra biträda nämndens förslag om utgivande av tjänstgöringstraktamente till elev i dylik befälskurs, som äger rum utanför vederbörandes bostadsort. Jag ansluter mig också till nämndens mening, att lönen till elev, som blir berättigad till tjänstgöringstraktamente, under tiden bör utgå efter lägsta ortsgруппen i stället för, såsom eljest, tjänstgöringsortens ortsgрупп. Därest liknande befälskurser skulle komma att anordnas för kustartilleriets reservpersonal, böra givetvis lön och tjänstgöringstraktamente utgå enligt motsvarande grunder till deltagare i sådan kurs.

I förevarande sammanhang är ytterligare att tillägga, att arméförvaltningen — under erinran om att den till nu ifrågakommande kategorier hänförliga personal i fältläkarkårens och fältveterinärkårens reserver för närvarande är berättigad att under stadgad tjänstgöring uppbära, utöver eljest utgående lön, ett särskilt dagarvode, läkare med 12 kronor och veterinär med 10 kronor — hemställt, att för säkerställande av rekryteringen av dessa reserver enahanda förmån fortfarande måtte få utgå. Denna hemställan har biträts av lönenämnden, som i samband härmed framhållit, att, i den mån det för bestridande av läkarvård vid armén visade sig nödvändigt att, på sätt under de senare åren i vissa fall skett, inkalla dylik personal till frivillig tjänstgöring, det syntes böra få bero på Kungl. Maj:ts prövning, om och med vilka belopp dagarvode därvid finge utgå.

Under återopande av vad sålunda förekommit anser jag mig böra förorda, att omförmälda nu utgående dagarvoden till förtidsavgångna och i reserven utnämnda läkare och veterinärer bibehållas.

Till i reserven utnämnd officer eller underofficer (flaggkorpral) skall, enligt vad i samband med den nya försvarsorganisationens antagande beslutats, bland andra förmåner utgå ekiperingshjälp efter vissa därvid fastställda grunder. Emellertid hava marinmyndigheterna fäst uppmärksamheten därpå, att dylik förmån enligt nämnda beslut icke skulle tillkomma den, som efter genomgången sjökrigsskola ej vunnit beställning på stat, men utnämnts till officer i flottans reserv. Enligt marinmyndigheternas uppfattning vore det skäligt, att jämväl sådan officer komme i åtnjutande av ekiperingshjälp. Lönenämnden har förklarat sig dela denna uppfattning, och även jag ansluter mig till densamma.

Utom officerare (civilmilitärer) och underofficerare ingår, såsom förut nämnts, i arméns reserver jämväl *underbefäl*. För närvarande utgöres denna

personalkategori av underbefäl och värnpliktiga, som på ansökan vunnit inträde i regementes (kårs) reserv. Detta reservunderbefäl är tjänstgöringsskyldigt allenast i krig och vid mobiliseringsövning m. m. samt äger enligt beslut av 1922 års riksdag under tjänstgöring åtnjuta, förutom underhåll in natura och avlöning enligt bestämmelserna i värnpliktslagen, jämväl dagavlöning till belopp av 1 krona 20 öre för furir, 90 öre för korpral (konstapel) och 60 öre för vice korpral (vice konstapel). För att med hänsyn till behovet av underbefäl under repetitionsövningar och vid mobilisering utöka ifrågavarande personalkategori har riksdagen i samband med den nya försvarsorganisationens antagande, med biträdande av ett av Kungl. Maj:t härutinnan framställt förslag, uttalat sig för, att såsom villkor för erhållande av avskedspremie skall uppställas, att vederbörande skall ingå såsom underbefäl i reserven och i sådan egenkap fullgöra en repetitionsövning, såvida icke skyldighet härtill föreligger på grund av föreskrift i värnpliktslagen.

De sakkunniga, som utarbetat ovannämnda förslag till förordning angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal, hava förordat sådan ändring i nu gällande avlöningsgrunder, att reservunderbefälet under tjänstgöring skulle erhålla, förutom naturaunderhåll, enahanda lön och övriga förmåner som personal på aktiv stat av motsvarande tjänstegrad (tjänsteklass).

Lönenämnden har härutinnan anfört följande. Nämnden kunde icke finna någon giltig anledning att för framtiden beträffande ifrågavarande personal tillämpa en annan avlöningsprincip än den för övrig personal i reserven godkända. Nämnden tillstyrkte därför de sakkunnigas förslag i denna del. I överensstämmelse med vad nämnden förordat beträffande förtidsavgångna och i reserven utnämnda officerare, underofficerare och civilmilitärer, ansåge sig nämnden emellertid — i motsats till de sakkunniga — därjämte böra föreslå, att jämväl underbefälet berättigades att i mån av fullgjord tjänstgöring i reserven eller på aktiv stat tillträda löneförhöjningar efter samma grunder i övrigt som det aktiva underbefälet.

Med de sakkunniga och lönenämnden är jag ense därom, att reservunderbefälets avlöningsförmåner under tjänstgöring böra regleras efter samma princip som den övriga reservpersonalens. Jag tillstyrker därför de sakkunnigas förslag med det därtill av lönenämnden fogade tillägget.

Uti de upprättade förslagen till reservbefälsförordningar hava även upptagits närmare bestämmelser angående lönens utgående under tjänstgöring. I fråga om innehållet skilja sig dessa bestämmelser i de olika förslagen från varandra.

Sålunda hava arméns reservbefälssakkunniga föreslagit, att lön skulle utgå icke blott för den tid, vederbörande tjänstgjort, utan även för den tid, under vilken han på grund av behörigen styrkt sjukdom hindrats tjänstgöra, dock att lön under sjukdom skulle få uppbäras högst under hälften av den tid, tjänstgöringen omfattade.

För kustartilleriets reservpersonal har föreslagits en bestämmelse av samma

innehåll, men med tillägg att lönen skulle få bibehållas även vid viss kortare tjänstledighet av annan anledning än sjukdom.

De för flottans reservpersonal i förevarande avseende föreslagna bestämmelserna gå ut därpå, att oavkortad lön skulle åtnjutas, förutom under tjänstgöring, jämväl för den tid, vederbörande erhöle tjänstledighet eller av styrkt sjukdom hindrades att tjänstgöra, dock med iakttagande av att, därest under ett och samma utbildningsår bortovaro på grund av sjukdom tillika med beviljad tjänstledighet överstege 45 dagar eller, om tjänstgöringen omfattade kortare tid än 90 dagar, hälften av denna kortare tid, för tid härutöver skulle göras enahanda tjänstledighetsavdrag, som för motsvarande aktiva personal vore stadgat.

Arméförvaltningen har beträffande arméns reservpersonal förordat, att lön skulle utgå, förutom för verkliga tjänstgöringsdagar samt in- och utryckningsdagar, även för den tid, då vederbörande under anbefalld tjänstgöringstid på grund av behörigen styrkt sjukdom hindrats att tjänstgöra, dock ej för längre tid än högst 45 dagar under ett och samma kalenderår; att, därest sjukdomshindret varade längre och tjänstgöringen dessförinnan icke upphört eller avbrutits, tjänstledighetsavdrag skulle göras från och med fyrtiosjätte dagen; samt att emellertid vid sjukdom, som uppenbarligen icke ådragits under militär tjänstgöring eller därigenom ogynnsamt påverkats, lönen skulle helt avstås.

Lönenämnden har i sitt yttrande över förslaget till förordning angående underofficerare och flaggkorpraler i flottans reserv i förevarande fråga anfört följande. Nämnden funne det tveksamt, om oavkortad lön under förtidsavgången och i reserven utnämnd personal åliggande repetitionsövning överhuvud borde få utgå annat än *dels* under tjänstgöring, (inklusive in- och utryckningsdagar) och — enligt de för aktiv personal gällande grunder — vid förhinder att tjänstgöra till följd av olycksfall i tjänsten, och *dels* under viss kortare tids avbrott i tjänstgöringen på grund av sjukdom, som icke orsakats av dylikt olycksfall. Då det emellertid ansåges ur militär synpunkt låta sig göra att — såsom nämnden förutsatte, undantagsvis och enligt närmare reglerande bestämmelser — bevilja ifrågavarande personal tjänstledighet under högst $\frac{1}{10}$ av tiden för repetitionsövning, syntes det nämnden — i betraktande jämväl av de för aktiv personal härutinnan gällande bestämmelser — icke oskäligt, att oavkortad lön under dylik tjänstledighet och vid förhinder att tjänstgöra på grund av sjukdom, som icke orsakats av olycksfall i tjänsten, finge utgå under sammanlagt högst det antal dagar, som motsvarade $\frac{1}{10}$ av repetitionsövningens längd. Någon anledning att i förevarande avseende meddela härifrån avvikande generella regler beträffande annan fredstjänstgöring än repetitionsövning ansåge nämnden ej föreligga. Där sådan tjänstgöring i något fall skulle omfatta ett helt år, syntes böra bero på prövning av Kungl. Maj:t, huruvida de för den aktiva personalen gällande bestämmelserna i omförmälda hänseende i stället borde vinna tillämpning. Likaså borde, där sjukdom orsakats av tjänstgöringen, Kungl. Maj:t vara oförhindrad att utsträcka ifrågavarande förmån utöver den tid, nämnden föreslagit. I den mån ej, enligt vad nämnden sålunda förordat, oavkortad lön finge utgå, borde tjänstledighetsavdrag göras enligt de grunder, som härutinnan tillämpades för den aktiva personalen.

Vad lönenämnden sålunda anfört har nämnden åberopat i sina yttranden över övriga förslag.

Att behov föreligger av bestämmelser, huru med lönen skall förhållas vid tjänstledighet eller av sjukdom härrörande förhinder att deltaga i pågående tjänstgöring, synes mig uppenbart. I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 3 juni 1926 dagtecknad skrivelse har också riksdagens militieombudsman fäst uppmärksamheten härpå. Det synes mig vidare klart, att enhetliga regler böra vinna tillämpning i förevarande avseende. Av de olika förslag, som härutinnan föreligga, anser jag det av lönenämnden framställda ur olika på frågan inverkan synpunkter böra givas företräde framför de övriga. I enlighet härmed tillstyrker jag alltså, att i huvudsak följande grundsatser vinna tillämpning i fråga om lönens åtnjutande. Förutom under tjänstgöring (in- och utryckningsdagar inräknade) bör oavkortad lön, efter enahanda grunder, som gälla för aktiv personal, utgå vid förhinder att deltaga i tjänstgöringen på grund av olycksfall i tjänsten. Lönen bör jämväl få under sammanlagt högst $\frac{1}{10}$ av tjänstgöringstiden bibehållas oavkortad vid tjänstledighet och förhinder att deltaga i pågående tjänstgöring på grund av sjukdom, som ej förorsakats av dylikt olycksfall. För tid härutöver bör vederbörande, där ej Kungl. Maj:t finner skäl medgiva annat, å lönen vidkännas enahanda tjänstledighetsavdrag, som motsvarande aktiva personal är underkastad.

I detta sammanhang anser jag mig slutligen böra nämna, att såväl ovanberörda sakkunniga som riksdagens militieombudsman väckt förslag om att bereda till tjänstgöring inkallad reservpersonal, som vid tiden för tjänstgöringens upphörande åtnjuter vård å sjukvårdsanstalt, rätt till fortsatt fri sjukvård m. m. under viss tid efter tjänstgöringens slut. Härvid har, bland annat, erinrats om, att fast anställt manskap och värnpliktiga i dylikt fall äga åtnjuta fri sjukvård och fria läkemedel, till dess de varda till hälsan så återställda, att de kunna utskrivs från sjukvårdsanstalten, dock högst under ett år efter anställningens eller tjänstgöringens upphörande.

För min del finner jag mig väl kunna förorda, att ifrågavarande förmån beredes åt i reserven anställt underbefäl. Men däremot anser jag det ej vara av förhållandena motiverat att utsträcka denna förmån, vilken icke tillkommer officerare och underofficerare på aktiv stat, till sådan personal i reserven. I fråga om rätten till fri sjukvård och dylikt torde sistnämnda personal alltså böra i allo likställas med motsvarande aktiva personal.

Pensionsförmåner.

I samband med den nya försvarsorganisationens antagande beslöt riksdagen, att förtidsavgången och i reserven utnämnd personal skulle efter uppnådda 55 års ålder erhålla pension, officer (civilmilitär av officers tjänsteklass) med 600 kronor och underofficer (flaggkorpral) med 400 kronor. Vidare medgav riksdagen beträffande i reserven utnämnd personal ävensom i fråga om flottans reserv tillhörande förtidsavgången personal, *dels* att, därest vederbörande av-

lede, sedan han fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet, men innan han uppnått den för rätt till pension stadgade levnadsålder, skulle till hans efterlevande anhöriga eller annan rättsinnehavare utbetalas ett mot pensionens vid tiden för dödsfallet efter 5 procent kapitaliserade värde svarande belopp, *och dels* att den, som fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet, skulle vid viss tidpunkt, olika i olika fall, äga utbekomma i stället för pensionen ett mot dennas efter 5 procent kapitaliserade värde svarande belopp.

Fråga har nu uppstått, huruvida pensionstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 360) och pensionsförhöjningar enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) skola utgå å ovannämnda pensioner eller om pensionsbeloppen skola anses såsom reglerade samt dylika tillägg och förhöjningar förty vara uteslutna.

Såväl de olika sakkunniga, vilka utarbetat de i ärendet föreliggande förslagen till förordningar angående arméns och flottans reservpersonal, som marinmyndigheterna hava förutsatt, att pensionerna skola vara förenade med pensions-tillägg och pensionsförhöjningar. Arméförvaltningen och 1921 års pensionskommitté, med vilken sistnämnda lönenämnden instämt, hava åter av olika grunder funnit en förnyad reglering av pensionsbeloppen erforderlig.

Med avseende härå må till en början erinras om, att reservpensionen enligt hittills gällande bestämmelser utgör 300 kronor för officer och 200 kronor för underofficer. Försvarsrevisionen föreslog på sin tid, att dessa belopp med hänsyn till penningvärdets fall skulle höjas till 500 kronor respektive 350 kronor. I Kungl. Maj:ts av riksdagen bifallna förslag i ämnet höjdes beloppen emellertid ytterligare till 600 kronor respektive 400 kronor. Anledningen härtill var den, att underofficerspensionen eljest skulle hava kommit att understiga och officerspensionen endast obetydligt överstiga då utgående pensioner jämte därmed enligt 1922 års kungörelse förenade pensionstillägg.

Avsikten får således anses hava varit, att dylika pensionstillägg icke skulle utgå å de nya pensionerna.

Förutom pensionstillägg erhåller emellertid reservpensionstagare för närvarande pensionsförhöjningar enligt 1925 års kungörelse angående ny pension. Med såväl pensionstillägg som pensionsförhöjningar utgör reservpensionen för officer 768 kronor och för underofficer 672 kronor. Skulle de av riksdagen bestämda pensionerna 600 kronor och 400 kronor förenas med pensionsförhöjningar men ej med pensionstillägg, skulle pensionerna uppgå till 816 kronor respektive 624 kronor. Även i sistnämnda fall skulle alltså underofficerspensionen utgå med lägre belopp, än vad nu är förhållandet. Därest såväl pensions-tillägg som pensionsförhöjningar medgäves utgå, erhöle officer 996 och underofficer 792 kronor i pension.

Då de nya pensionerna, å ena sidan, givetvis icke rimligen böra utgå med lägre belopp, än som motsvarar nuvarande pensioner jämte därmed förenade pensionstillägg och -förhöjningar, samt, å andra sidan, därest dylika tillägg och förhöjningar medgäves å dem, komme att uppgå till väsentligt högre belopp, än av förhållandena påkallas, anser jag i likhet med arméförvaltningen,

1921 års pensionskommitté och lönenämnden, nödvändigt att företaga en omreglering av ifrågavarande pensioner. Härvid synas beloppen bära avpassas så, att pensionerna kunna anses såsom nyreglerade och alltså varken pensions-tillägg eller pensionsförhöjningar ifrågakomma.

Arméförvaltningen har ansett, att man till grund för ett rättvist avvägande av pensionsbeloppen borde utgå från de underofficer nu tillkommande pensionsförmåner om sammanlagt 672 kronor. Den för framtiden ökade tjänstgörings-skyldigheten för reservpersonalen borde dock betinga, att de nya pensionerna bleve något högre. I anslutning härtill borde pensionen för underofficer i reserven bestämmas till 696 kronor. Beträffande officerspensionen skulle det kunna ifrågasättas, att densamma, enligt vad som gällde jämlikt nuvarande reservbefälsförordning för armén, borde med 50 procent överstiga underofficerspensionen och i enlighet härmed bestämmas till 1,044 kronor. Med hänsyn till att pensionsförhöjningarna för officerare och vederlikar vore relativt lägre än för underofficerare och i betraktande av storleken av de pensionsbelopp, som fastställts för kompaniofficerare på reservstat, ansåge arméförvaltningen dock en begränsning av pensionerna för officerare och vederlikar bära ske till förslagsvis 960 kronor.

Pensionskommittén, med vilken lönenämnden, såsom ovan nämnts, instämt, har förordat, att pensionen för underofficer i reserven bestämmas till 672 kronor, d. v. s. samma belopp, vartill nuvarande pension jämte pensionstillägg och pensionsförhöjningar uppgår. Enligt samma grund skulle pensionsbeloppet för officer i reserven bliva 768 kronor. Detta belopp bleve dock enligt kommitténs, av lönenämnden biträdda mening för lågt i jämförelse med den föreslagna underofficerspensionen och syntes lämpligen bära höjas till 900 kronor.

För egen del anser jag de av pensionskommittén och lönenämnden föreslagna beloppen lämpligt avvägda och tillstyrker i enlighet härmed, att reservpensionen bestämmas till 672 kronor för underofficer och 900 kronor för officer eller vederlike.

Av arméns reservbefälssakkunniga har förordats utbytande av benämningen pension mot benämningen tjänsteersättning i syfte att från vanliga pensioner särskilja ifrågavarande förmån, som uteslutande utgjorde ersättning för skyldigheten att fullgöra viss militär tjänstgöring och viss tid stå till försvarsväsendets förfogande.

Såväl arméförvaltningen som lönenämnden hava emellertid gjort invändning mot nämnda förslag och det till grund därför liggande betraktelsesättet. Lönenämnden har därvid tillagt, att frågan, huruvida reservpensionen — som under vissa förutsättningar vore avsedd att kunna ersättas av dess en gång för alla utbetalade kapitalvärde — borde undantagas från eljest gällande inskränkningar i fråga om rätten att förena pensioner, syntes bära göras till föremål för övervägande i sammanhang med behandlingen av spörsmålet om ny pensionslag.

I likhet med arméförvaltningen och lönenämnden anser jag, att ifrågava-

rande förmån alltjämt bör benämnas pension. Vad lönenämnden i övrigt härutinnan anfört torde böra uppmärksammas vid nya pensionslagars utarbetande.

Såsom villkor för reservpensions åtnjutande gäller för närvarande, bland annat, att vederbörande skall hava fullgjort honom åliggande fredstjänstgöring. Givetvis bör detta villkor även för framtiden upprätthållas. Emellertid har i de upprättade förslagen till bestämmelser i ämnet därifrån ansetts böra göras den eftergift, att, därest vederbörande på grund av skada eller sjukdom, som ådragits under tjänstgöring, icke kunnat fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet, pensionen ändock borde få utgå. Häre mot har icke någon erinran framställts. Ej heller jag finner anledning att motsätta mig vad sålunda föreslagits. I konsekvens härmed torde emellertid, såsom lönenämnden ock framhållit, enahanda eftergift böra göras med avseende å rätten för viss reservpersonal eller dess efterlevande att uppbära pensionens kapitaliserade värde.

Från personalhåll har härutöver påyrkats, att, om tjänstgöringsskyldighetens fullgörande omöjliggjordes till följd av skada eller sjukdom, som ådragits utom tjänstgöringen, vederbörande skulle äga uppbära vad av pensionen svarade mot dessförinnan fullgjord tjänstgöring. Med hänsyn till reservpensionens karaktär av uteslutande statspension finner jag mig emellertid ej kunna biträda detta yrkande.

Vad angår den för viss reservpersonal avsedda förmånen att i stället för pension uppbära dennas kapitaliserade värde, har jag haft under övervägande, om icke densamma borde göras beroende av en lämplighetsprövning i varje särskilt fall. Då emellertid denna fråga ej varit föremål för yttrande från de i ärendet hörda myndigheternas sida, har jag funnit mig icke böra nu framställa något förslag i angivna riktning.

De nya avlönings- och pensionsförmånernas tillämpande beträffande redan i reserven anställd personal.

Vad först beträffar *avlöningsförmåner under tjänstgöring*, torde varje anledning saknas att härutinnan tillämpa olika grunder för redan anställd och nytillkommande reservpersonal.

Annorlunda synes saken ställa sig i fråga om *pensionsförmånerna* till förtidsavgången och i reserven utnämnd personal. Med hänsyn till å nuvarande pensioner utgående pensionstillägg och pensionsförhöjningar skulle visserligen, i händelse av bifall till mitt i det föregående framställda förslag, endast officerspensionen komma att undergå någon förhöjning. Men i betraktande komma jämväl den för vissa kategorier avsedda förmånen att få i stället för pension uppbära dess kapitaliserade värde liksom rätten för efterlevande efter till nämnda kategorier hänförlig personal att utfå ett liknande kapitalvärde.

Innan jag redogör för de olika förslag, som i förevarande hänseende framställts, torde jag böra omnämna de förändringar, som i samband med den nya

försvarsorganisationens antagande beslutats i fråga om den här avsedda personalens fredstjänstgöringsskyldighet.

Arméns förtidsavgångna och i reserven utnämnda personal, som för närvarande har att fullgöra en repetitionsövning vart tredje år intill utgången av det kalenderår, varunder vederbörande uppnår 40 års ålder, skall enligt nämnda beslut under loppet av varje 3-årsperiod av tjänstetiden intill utgången av det kalenderår, då vederbörande uppnår 42 års ålder, tjänstgöra vid infanteriet. trängen och intendenturtrupperna 35 dagar samt vid övriga truppslag 40 dagar.

Vad angår flottans reserv, skall den förtidsavgångna personalen, vilken hittills icke haft någon dylik fredstjänstgöringsskyldighet, intill utgången av det kalenderår, då vederbörande uppnår 40 års ålder, fullgöra en repetitionsövning om 60 dagar under loppet av varje 4-årsperiod av tjänstetiden. Den i flottans reserv utnämnda personalen, som för närvarande icke är skyldig fullgöra någon repetitionsövning, skall hädanefter å tider, som av Kungl. Maj:t bestämmas, fullgöra två repetitionsövningar av lägst 60 och högst 90 dagars längd.

Beträffande slutligen kustartilleriets reservpersonal, av vilken den i reserven utnämnda för närvarande är pliktig att intill utgången av det kalenderår, då vederbörande uppnår 42 års ålder, fullgöra en repetitionsövning under loppet av varje 3-årsperiod av tjänstetiden samt den förtidsavgångna icke har någon som helst dylik tjänstgöringsskyldighet, skall ifrågavarande reservpersonal för framtiden vara underkastad fredstjänstgöringsskyldighet i samma omfattning som motsvarande personal i arméns reserver.

I fråga om de nya pensionsförmånernas utsträckande till den nuvarande reservpersonalen hava nu följande förslag framställt.

Arméns reservbefälssakkunniga hava ansett, att de nya pensionsförmånerna borde tillkomma en var förtidsavgången eller i reserven utnämnd, som icke vid tiden för bestämmelsernas ikraftträdande redan uppnått 42 års ålder, d. v. s. den ålder, då skyldigheten att fullgöra repetitionsövning för framtiden skall upphöra.

Flottans reservbefälssakkunniga åter hava, med instämmande från marinmyndigheternas sida, förutsatt, att ifrågavarande förmåner skulle utgå till dem, som ej uppnått 36 års ålder och åtog sig den beslutade ökade tjänstgöringsskyldigheten.

För kustartilleriets reservpersonal har föreslagits, att de nya pensionsförmånerna skulle utgå till all i reserven utnämnd personal, ävensom till de förtidsavgångna, som ej uppnått 39 års ålder, d. v. s. av vilkas tjänstetid minst en hel 3-årsperiod återstode.

Arméförvaltningen har såsom sin åsikt uttalat, att de nya förmånerna ej borde tillkomma andra redan i reserven anställda beställningshavare än sådana, som åtminstone till någon del drabbades av den utsträckta tjänstgöringsskyldigheten. Enär denna skyldighet hittills för arméns förtidsavgångna och i reserven utnämnda personal varit begränsad till 40 års ålder, men enligt riksdagens beslut för framtiden skulle utsträckas till 42 års ålder, borde åldersgränsen för dem, som icke skulle falla under de nya föreskrifterna, nedsättas med 3 år och

alltså stadgas, att desamma icke gällde för personal, som under året närmast före deras ikraftträdande uppnått 39 års ålder.

Lönenämnden har givit uttryck åt en liknande uppfattning.

Från olika personalsammanslutningar inom arméns reserver har å andra sidan påyrkats, att samtlig reservpersonal, som så önskade, borde — eventuellt mot fullgörande av den ytterligare tjänstgöring, som enligt riksdagens beslut skulle hava ålegat densamma under fyrtioförsta och fyrtioandra levnadsåren, komma i åtnjutande av de nya förmånerna. Till stöd härför har, bland annat, anförts, *dels* att flertalet av den äldre reservpersonalen under krigsåren fullgjort tjänstgöring utöver vad som förutsattes för erhållande av nämnda förmåner, *dels ock* att pensionen närmast vore att anse såsom ett vederlag för det vederbörande intill hög ålder kvarstode i reserven med tjänstgöringsskyldighet i krig och vid vissa andra tillfällen. I samband härmed har ock erinrats, att arméförvaltningens förslag skulle leda till, å ena sidan, att äldre reservpersonal under vissa förhållanden erhöle del av de nya förmånerna utan någon ökning i tjänstgöringsskyldigheten, samt, å andra sidan, att dylik reservpersonal i stor utsträckning uteslötes därifrån, ehuru åldersförhållandena icke lade hinder i vägen för en ökning av deras tjänstgöringsskyldighet.

Då ifrågavarande förmåner givetvis avse, förutom att främja erforderlig nyrekrytering av reserverna, jämväl att stimulera till kvarstående därstädes, synes det också mig ofrånkomligt att i viss utsträckning göra även den nuvarande reservpersonalen delaktig av desamma. Enligt sakens natur lär en dylik åtgärd först och främst kunna begränsas till dem, som icke redan uppnått den ålder, då tjänstgöringsskyldigheten i fred för framtiden är avsedd att upphöra. De, som redan uppnått denna ålder och grundlagt rätt till reservpension, torde under alla förhållanden kunna antagas finna med sin fördel förenligt att kvarstå i reserven den tid, som erfordras för pensionens utbekommande. Men om sålunda de nya förmånerna böra begränsas att utgå till personal, som befinner sig i den ålder, att den förutsatta tiden för fredstjänstgöringsskyldighetens upphörande ännu icke inträtt, är därmed icke sagt, att desamma utan vidare böra tillkomma all denna personal. Fastmera synes det rimligt att ytterligare uppställa den fordran, att vederbörande skall hava åtminstone till någon del drabbats av den beslutade ökade tjänstgöringsskyldigheten. Den tankegång, som härutinnan kommit till uttryck i arméförvaltningens och lönenämndens yttranden ävensom i vissa av de i ärendet upprättade förslagen, förefaller mig riktig. I betraktande *dels* därav, att här avsedd reservpersonal hittills i vissa fall icke varit underkastad någon som helst fredstjänstgöringsskyldighet och i andra fall varit skyldig fullgöra sådan tjänstgöring intill en lägre ålder än som fastställts att hädanefter gälla, *dels ock* därav, att olika åldersgränser i angivna hänseende bestämts för, å ena sidan, arméns och kustartilleriets, samt, å andra sidan, flottans reservpersonal, måste givetvis berörda villkor erhålla olika avfattning för olika personalkategorier. Sålunda synes arméns nuvarande reservpersonal icke böra få åtnjuta de nya pensionsförmånerna, om vederbörande fyllt 39 år, såvida icke den utsträckta tjänstetiden medför skyldighet

att fullgöra en tjänstgöringsomgång, utöver vad som följer av nu gällande bestämmelser i ämnet. I fråga om flottans reservpersonal åter, torde, i överensstämmelse med vad flottans reservbefälssakkunniga och myndigheterna föreslagit, böra såsom villkor för ifrågavarande förmåners tillgodonjutande uppställas, att vederbörande ej fyllt 36 år och sålunda bliver underkastad skyldighet att fullgöra åtminstone en repetitionsövning. För kustartilleriets reservpersonal slutligen torde för omförmälda förmåners utgående böra förutsättas, att vederbörande icke uppnått 39 års ålder och sålunda bliver underkastad en fredstjänstgöringsomgång i enlighet med den beslutade nya ordningen.

Anslagsberäkningen.

Vad angår kostnaderna för ovan av mig förordade reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner, synas desamma. därest de nya bestämmelserna, såsom jag vill föreslå, vinna tillämpning från och med den 1 januari 1928, icke komma att uppgå till sådant belopp, att någon förhöjning erfordras av de i statsverkspropositionen för nästa budgetår i enlighet med myndigheternas förslag beräknade anslagen till arméns personal över stat och marinens reservpersonal.

I förevarande sammanhang torde jag slutligen få nämna följande. Med anledning av ett av försvarsrevisionen på sin tid gjort uttalande i ämnet, anfördes i 1925 års försvarsproposition vid behandlingen av arméns reservpersonalsfrågor, att i samband med en blivande omarbetning av gällande reservbefälsförordning närmare utredning borde verkställas angående beviljande av studielån på gynnsamma villkor åt yngling, som toge anställning såsom reservofficer. Riksdagen anslöt sig ock till denna uppfattning.

Sådan utredning har nu verkställts av arméns reservbefälssakkunniga, varefter yttranden i ämnet inhämtats från olika myndigheter. Då emellertid denna fråga ännu icke befinner sig i det skick, att densamma kan underställas Kungl. Maj:t, och det för övrigt torde vara lämpligt att avvakta någon erfarenhet av verkningarna av de i det föregående föreslagna förbättringarna i reservpersonalens förmåner, innan frågan upptages till slutlig behandling, saknar jag anledning att här närmare ingå på densamma.

Föredragande departementschefen henställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels godkänna de av departementschefen ovan förordade grunder för avlöning till reservpersonalen under tjänstgöring,

dels besluta, att pensionen skall utgöra för förtidsavgången och i reserven utnämnd officer (likställd) 900 kronor samt för förtidsavgången och i reserven utnämnd underofficer (flaggkorpral) 672 kronor,

dels godkänna vad departementschefen med avseende å pensionernas utgående i övrigt föreslagit,

dels i riksstaten för budgetåret 1927—1928 upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat med oförändrat belopp kronor 380,000:—

dels ock öka ordinarie förslagsanslaget till marinens reservpersonal,
 nu kronor 117,000:—
 med » 3,000:—
 till kronor 120,000:—

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Broberg.